

Filmoteka Szkolna

Temat zajęć: Rytuały konstytuujące życie Sawickich – „Duże zwierzę” w reżyserii Jerzego Stuhra – jako wstęp do realizacji półrocznego projektu na temat rytuału w życiu społecznym.

Opracowanie: Anna Kołodziejczak (Centralny Gabinet Edukacji Filmowej)

Etap edukacyjny: szkoła ponadpodstawowa:

Przedmiot: godzina wychowawcza, wiedza o społeczeństwie, zajęcia pozalekcyjne

Czas pracy: 2 godziny lekcyjne

Cele zajęć

Uczeń:

- doskonalą umiejętność planowania, organizacji pracy własnej, pracy w grupie, zbierania i selekcjonowania informacji, podejmowania decyzji, rozwiązywania problemów w sposób twórczy
- analizuje i odbiera dzieło filmowe w sposób świadomy i krytyczny
- definiuje pojęcie *rytuał*, wskazuje na różne rodzaje rytuałów
- włącza się do dyskusji, prezentuje i uzasadnia swoje poglądy
- ocenia własną pracę

Czas pracy

- 90 minut

Materiały dydaktyczne

- film „Duże zwierzę” w reżyserii Jerzego Stuhra
- kartony, mazaki
- słowniki „Wyrzów obcych”, słowniki „Mitów i tradycji kultury” itp.

Forma pracy

- praca z całą klasą
- praca w grupach

Metody pracy

- metoda projektów
- burza mózgów, mapa mentalna, dyskusja

Przebieg lekcji:

1. W trakcie wcześniejszych zajęć młodzież obejrzała film „Duże zwierzę”; dobrze, aby odbyły się także zajęcia analityczne, zakończone próbą odczytania sensów utworu.
2. Rozmowa z uczniami na temat rytuału.
Jakie znacie rytuały ze swojego życia codziennego?
Na jakie grupy, rodzaje możemy je podzielić?

Np. **religijne**, w **religii chrześcijańskiej rytuał jest niemal równoznaczny z sakramentem**: inicjacyjne (obrzezanie, chrzest), przejścia (ślub, modlitwa), izolacyjne (pogrzeb), **świeckie**: polityczne (urodziny przywódcy, kult jednostki), przejścia (obrona pracy dyplomowej, wesele), rozrywkowe (masowe – sport, koncert rockowy), codzienne (wspólny obiad rodzinny, wspólne zakupy), cielesne (tataże, makijaże), zawodowe (inicjacja w wojsku, stroje służbowe, odprawy – policja, wojsko, szpital).

Czym jest rytuał?

Próba stworzenia definicji na podstawie podanych przykładów. Zapisywanie przez uczniów na arkuszu papieru, jednym kolorem, wszystkich podanych cech, wyznaczników. Praca w grupach ze słownikiem – hasło *rytuał*.

Jak rozumiemy tę definicję?

Dopełnienie definicji, zapisanie nowych cech na podstawie słownika, innym kolorem, na arkuszu papieru. Stworzenie i zapisanie kompletnej definicji:

Rytuał – (obrzęd) zespół specyficznych dla danej kultury, utrwalonych tradycją, sekwencji o znaczeniu symbolicznym w formie powtarzalnych czynów i wypowiedzi, wykonywanych w celu osiągnięcia pożądanego skutku. Rytuał często wiąże się z takimi zjawiskami jak: *sacrum, profanum, tabu*. Rytuał to nie tylko obowiązek, kojarzy się przeważnie z przyjemnością. Rolą rytuału jest przede wszystkim budowa i podtrzymanie więzi społecznych i grupowych, regulowanie i stabilizacja życia społecznego. Rytuał pełni także funkcje magiczne i religijne, umacnia wierzenia, jest rodzajem odnowy moralnej, możliwej do osiągnięcia tylko podczas spotkania i zgromadzenia jednostek potwierdzających wspólne uczucia.

3. Młodzież tworzy na tablicy mapę mentalną, wypisując zapamiętane z filmu „Duże zwierzę” rytuały dnia codziennego Sawickich.

Wspólne posiłki, oczekiwanie żony na męża przed domem, nadawanie imienia wielbłądowi, wspólna pielęgnacja wielbłąda, codzienne spacerowanie z wielbłądem na smyczy, gra Sawickiego w orkiestrze. Całe uporządkowane życie, toczące się w określonym rytmie. Ten porządek pozwala spojrzeć na Sawickich, jako osoby uczciwe, kochające, „pocziwe”.

Rytuałów w życiu codziennym można się doszukiwać nie tylko w ściśle określonych czynnościach powtarzanych w danych odstępach czasu, ale też – a może przede wszystkim w kontaktach międzyludzkich.

4. Zaproponowanie uczniom wzięcia udziału w projekcie na temat: „Rytuały w naszym życiu”.

Przedstawienie zasad uczestnictwa w projekcie.

Zapoznanie uczniów z metodą projektów (załącznik nr 1) i zasadami prowadzenia tego konkretnego projektu (załącznik nr 2).

A w szczególności:

- zawarcie kontraktu z uczniami na realizację projektu
- określenie treści, tematu, sformułowaniu problemu przyszłego projektu
- określenie źródeł informacji
- ustalenie zadań w grupach
- ustalenie harmonogramu działań
- określenie formy, planu prezentacji rezultatów
- określenie obowiązków i zakresu pracy
- omówienie kryteriów oceny pracy uczniów indywidualnych i grup

5. Podsumowanie i zakończenie zajęć.

6. Praca domowa.

Przygotowując się do realizacji projektu edukacyjnego, należy opracować harmonogram działań. Sporządźcie projekt takiego harmonogramu dla Waszej grupy wykorzystując poniższą tabelę:

Zadanie do wykonania	Niezbędne zasoby	Osoby realizujące	Termin realizacji

Załącznik nr 1

Zasady pracy metodą projektu¹

1. Wprowadzenie w projekt

Działania nauczyciela	Działania uczniów
<ul style="list-style-type: none">• zapoznanie uczniów z metodą projektów• wzbudzenie zainteresowania• pomoc w określeniu treści, tematu lub sformułowaniu problemu przyszłego projektu• zapoznanie z materiałami	<ul style="list-style-type: none">• wstępne, samodzielne/w zespołach studio- wanie informacji, razem z nauczycielem, ro- dzicami• ustalenie tematu• określenie celów• formułowanie problemów

2. Planowanie

- 1) Opracowanie instrukcji do projektu.
- 2) Zawarcie kontraktu.
- 3) Określenie źródeł informacji /dodatkowe materiały, zasoby internetowe itp.
- 4) Ustalenie zadań w poszczególnych grupach /karty pracy/.
- 5) Ustalenie harmonogramu działań.
- 6) Określenie formy, planu prezentacji rezultatów.
- 7) Określenie obowiązków i zakresu pracy (przy projekcie grupowym).
- 8) Sprawdzenie przygotowania uczniów do realizacji wybranego tematu.

Działania nauczyciela	Działania uczniów
<ul style="list-style-type: none">• pomaga w dostępie do materiałów i innych źródeł informacji• podaje informacje o prawidłowościach pracy z materiałami i innymi źródłami• pomaga wybrać kryteria oceny	<ul style="list-style-type: none">• poszukują źródeł informacji• studiują dane, zwracając się do nauczyciela jedynie po rekomendacji (polecenia)• samodzielnie opracowują spostrzeżenia

¹ Na temat wykorzystania metody projektu w edukacji filmowej przeczytamy także w publikacji „Filmoteka Szkolna. Materiały pomocnicze” pod red. M. Hajdukiewicz i S. Żmijewskiej - Kwirąg, Warszawa 2010. Publikacja dostępna także na stronie www.filmotekaszkolna.pl w zakładce „pokój nauczycielski”.

3. Poszukiwanie

Działania nauczyciela	Działania uczniów
<ul style="list-style-type: none">• obserwuje i doradza• pośrednio kieruje pracą• przewiduje• dostrzega indywidualny wkład każdego ucznia w projekt	<ul style="list-style-type: none">• zbierają informacje• przeprowadzają analizę• konfrontują ze sobą różne punkty widzenia• projektują indywidualnie lub grupowo pracę

4. Opracowanie

Działania nauczyciela	Działania uczniów
<ul style="list-style-type: none">• udziela rad• pokazuje wzorce dobrze sformułowanych projektów• pomaga napisać wstęp, bibliografię• prawidłowo określić formę, zakończenie	<ul style="list-style-type: none">• Przygotowują pracę• tworzą projekt jako jedną całość

5. Prezentacja

Działania nauczyciela	Działania uczniów
<ul style="list-style-type: none">• słucha• zadaje pytania	<ul style="list-style-type: none">• opracowanie planu prezentacji• każdy indywidualnie prezentuje swoje dokonania• bierze czynny udział w dyskusji na temat prac innych uczniów• w prezentacji uczestniczą wszyscy członkowie zespołu

6. Ocenianie

Działania nauczyciela	Działania uczniów
<ul style="list-style-type: none">• indywidualnie ocenia każdego ucznia• następnie poszczególne fazy i pracę w całości• do oceny stosuje kryteria określone w instrukcji• pokazuje niewykorzystane możliwości• daje wskazówki do przyszłej pracy	<ul style="list-style-type: none">• samoocena uczniów, zespołów• omówienie ocen innych członków grupy

Załącznik nr 2

Instrukcja pracy grup

Bierzecie udział w realizacji projektu:

Rytuały w naszym życiu

W trakcie pracy nad jego realizacją będziecie podzieleni na sześciuosobowe grupy.

Waszym celem jest zbadanie i opisanie danego rytuału (kiedy ma miejsce?, kto bierze udział?, gdzie i jak często się odbywa?, jakie ma znaczenie podstawowe?, jakie ma sensy społeczne?, na czym polega?).

Zastanówcie się przy tym nad istotą rytuału w życiu jednostki i grupy.

Zadania:

Zadaniem każdej z grup jest zbadanie jednego z wymienionych rytuałów:

- a) koncerty muzyczne,
- b) mecze sportowe: siatkówka, piłka nożna,
- c) zakupy rodzinne,
- d) niedzielne obiady rodzinne,
- e) uroczystości rodzinne - święta

Zadaniem każdego członka grupy jest indywidualne zbadanie czterech zdarzeń tego samego typu. Następnie grupa zbiera wszystkie obserwacje, doświadczenia, dane z lektury i badania tradycji. Grupowo zostają zaplanowane i wykonane: prezentacja częściowa – plakaty i prezentacja końcowa.

Metody zbierania materiałów: Badając dany rytuał możecie wykorzystać:

- obserwację zewnętrzną i poprzez uczestnictwo
- informacje zawarte w literaturze na dany temat
- zdjęcia i filmy, np. z domowego archiwum
- ankietę przeprowadzoną wśród osób biorących udział w rytuale
- wywiad przeprowadzony przez siebie itd.

Efekt projektu: W trakcie pracy nad projektem, przygotowując się do prezentacji efektów swojej pracy, powinniście przygotować:

- plansze informacyjne na temat danego rytuału (czas prezentacji 10 minut),
- scenkę (lub krótki film) z udziałem wszystkich uczestników danej grupy, która odtwarza fragment lub całość danego rytuału, pokazuje jego charakterystyczne cechy, zawiera komentarz (czas prezentacji do 10 minut).

Przykładowy terminarz projektu:

Projekt będzie realizowany od 1.10 do 30.03

- Od 1.10 – 31.01 – raz na dwa tygodnie, będziecie spotykać się w zespołach, aby omówić i zapisać efekty pracy – spostrzeżenia własne oraz przeczytane informacje.

Filmoteka Szkolna

- Również raz na dwa tygodnie będziecie konsultowali się z nauczycielem, prezentowali efekty dotychczasowej pracy. W razie potrzeby otrzymacie pomoc oraz potrzebną bibliografię. (Badaniu podlegają po cztery wydarzenia, rytuały danego rodzaju, dla każdego indywidualnego uczestnika).
- 01.02 – 30.03 – przygotujecie scenki lub krótki film z udziałem wszystkich uczestników danej grupy, która odtwarza fragment lub całość danego rytuału, pokazuje jego charakterystyczne cechy. Raz na dwa tygodnie zaprezentujecie nauczycielowi postępy w pracy.
- Etapy: pomysł, scenariusz, komentarz, gotowy projekt.

Źródła, w których należy poszukiwać informacji: Internet, tradycja rodzinna przekazana w formie ustnej, lektura zależnie od postępów w pracy np.: Bronisław Malinowski, „*Magia, nauka i religia*” [w:] *Mit, magia i religia*, Jean Maisonneuve, „*Rytuały dawne i współczesne*”, Bruno Bettelheim, „*Rany symboliczne: rytuał inicjacji i zazdrość męska*”

Kryteria oceny projektu:

- terminowość prowadzenie własnych obserwacji uczestników (raz w miesiącu badanie rytuału i wnioski)
- systematyczność postępów pracy w zespole (raz na dwa tygodnie podsumowanie planów i postępów w pracy, lektury, wiedzy)
- praca zespołowa
- poczynione obserwacje, ich poziom merytoryczny
- zebrane informacje dodatkowe – lektura, tradycja
- posługiwanie się fachową terminologią
- prezentacja częściowa – plansze
- prezentacja końcowa

Kryteria oceny prezentacji:

- organizacja i zaplanowanie prezentacji
- poziom prezentacji i komentarza
- zaangażowanie wszystkich uczestników
- czas prezentacji (czy grupa zmieściła się w czasie)
- komunikatywność wystąpienia
- autorefleksja grupy – wrażenia z realizacji zadania.

Załącznik nr 3

Karta pracy grupy – przykład

imię i nazwisko ucznia oceniającego.....						
Kryteria oceny	imię i nazwisko ucznia ocenianego 1	imię i nazwisko ucznia ocenianego 2	imię i nazwisko ucznia ocenianego 3	imię i nazwisko ucznia ocenianego 4	imię i nazwisko ucznia ocenianego 5	imię i nazwisko ucznia ocenianego 6
brał udział we wszystkich spotkaniach						
prowadził własne badania poprzez uczestnictwo						
prowadził własne badania poprzez obserwację						
pogłębił wiedzę poprzez lekturę						
wykazał się starannością						
wykazał się terminowością						
wykazał się rzetelnością						

Karta oceny plakatów – przykład

imię i nazwisko ucznia oceniającego					
Kryteria oceny	nazwa / numer grupy ocenianej				
	plakat 1	plakat 2	plakat 3	plakat 4	plakat 5
praca zgodna z tematem					
poziom merytoryczny					
komunikatywność					
zgodność z normami i walory artystyczne					

Karta oceny prezentacji końcowej – przykład

Kryteria oceny	imię i nazwisko ucznia oceniającego				
	grupa 1	grupa 2	grupa 3	grupa 4	grupa 5
zgodność z tematem					
poziom merytoryczny					
komunikatywność					
kreatywność w sposobie ukazania tematu					
stosowanie i rozumienie terminologii fachowej					
zgodność formy prezentacji z ustalonymi kryteriami					
walory artystyczne					
zaangażowanie członków					